

تئلا ریه مبنایی

(در پزره شر، مدیریت)

نویسنده:

کارن دی لاک

مترجم:

دکتر کبری بخشی زاده برج

(هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

فیفا

سرشناسه: لاک، کارن Locke, Karen

نام و نام پدیدآور: نظریه مبنایی (در پژوهش مدیریت) / نویسنده کارن

دی، ا.؛ مترجم کبری بخشی زاده برج.

مشتقات نشر: تهران: موسسه کتاب مهریان نشر، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۳۱۲ ص.: مصور، جدول، نمودار.؛ ۲۱/۵*۱۴/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۷-۲۲۹-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: عنوان اصلی: Grounded theory in management research, 2001.

موضوع: مدیریت - - تحقیق Management Research

موضوع: نظریه مبنایی Grounded theory

شناسه افزوده: بخشی زاده برج، کبری، ۱۳۵۷- مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۶ن ۴/۴ HD/۳۰

رده بندی دیویی: ۶۵۸/۰۰۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۰۳۱۹۴

شناسنامه

عنوان: نظریه مبنایی (در پژوهش مدیریت) طراح جلد: فرامرز عیب پوش

مولف: کاربسی، کی ویراستار: محبوبه شریفی

مترجم: دکتر کیس بخش زاده شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۷-۲۲۹-۸

ناشر: مؤسسه کتاب مهران نشر نوبت چاپ: اول پاییز ۱۳۹۷

صفحه آرا: حسین احمدی تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

دفتر انتشارات: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان لبافی نژاد، پلاک ۱۸۹

کدپستی: ۱۳۱۴۹۶۵۳۵۱ تلفن: ۶۶۹۷۳۱۷۵-۶

ایمیل و وب سایت: Info@mehrabanshop.com-MehrabanPub.com

فروشگاه اینترنتی: Ketabemehraban.com

تلفن فروشگاه نشر بازرگانی: ۶۶۹۵۳۴۷۵

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است؛ مطابق با قانون حقوق مصنفان و مصنفان مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به مترجم می باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی، توزیع یا هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه ی کتبی از مترجم نشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت. کتاب مهربان

فهرست مطالب

بخش اول: جایگاه‌یابی ظهور نظریه مبنایی

- فصل اول: جایگاه ظهور نظریه مبنایی در روش‌های کیفی - سنتی ۲۱
- فصل دوم: جایگاه‌یابی نظریه مبنایی در زمینه‌های فلسفی، اجتماعی و شخصی آن ۶۳

بخش دوم: رویکرد پژوهشی نظریه مبنایی

- فصل سوم: تشخیص ویژگی‌های نظریه‌های مبنایی مختلف ۸۷
- فصل چهارم: رویه‌های پژوهشی نظریه مبنایی ۱۰۹

بخش سوم: رویکرد نظریه مبنایی، مطالعات مدیریت و سازمان

- فصل پنجم: تکامل نظریه مبنایی ۱۴۹
- فصل ششم: کاربرد نظریه مبنایی در مطالعات سازمان و مدیریت ۲۰۹
- فصل هفتم: گزارش نویسی نظریه مبنایی ۲۵۷

مقدمه نویسنده

اگر مقاله کیفی من در حوزه مطالعات مدیریت و سازمان را بخوانید به احتمال زیاد نقل قول‌های من از مقاله گلیزر و استراوس را در آن خواهید دید. اثر آنها تحت عنوان «اکتشاف نظریه مبنایی» برای اکثر پژوهشگران سازمانی که کارهای کیفی را مطالعه یا انجام داده‌اند آشناست. از آنجا که این کتاب به صورت گسترده‌ای مورد استاد قرار گرفت نشان می‌دهد بسیاری از پژوهشگران کمی از طیف ایده‌نریه مبنایی با روش‌های کیفی آشنا شده‌اند. پس چرا باید کتابی در این مورد نوشته تحریر درآید؟

اول اینکه در دورکارشناسی ارشد، بررسی جزئیات نظریه مبنایی بسیار کم صورت می‌گیرد. در حالی که در طرح درسی رسمی دانشجویان دکترای مدیریت و سازمان به شکل وسیعی به روش‌های کیفی پرداخته شده است، با این حال بسیاری از دانشجویان ارشد دسترسی چندانی به آموزش روش‌های کیفی و رویکرد نظریه مبنایی ندارند. حتی در مقایسه با کارهای کمی، تعداد محدودی از استادان دانشگاه‌ها و دپارتمان‌های مدیریت و سازمان به روش‌های کیفی به طور عام و نظریه مبنایی به طور خاص پرداخته‌اند. همچنین پژوهشگران کمی در رشته مدیریت و سازمان هستند (از جمله خود من) که از مبتکران این روش‌ها مثل بارنی گلیزر و استراوس یا شاگردان آنها به طور بی‌واسطه تلمذ کرده باشند. این به معنای آن است که با وجود رویکرد کاملاً روشن نظریه مبنایی در مطالعات مدیریت و سازمان، فرصت‌های محدودی از مطالعات دانشگاهی برای اکتشاف عمیق منطق و فرآیندهای نظریه مبنایی اختصاص داده شده است.

دوم آنکه، بررسی‌ها نشان می‌دهد پژوهشگران این حوزه آگاهی چندانی از منابع نظریه مبنایی که در دسترس آنهاست ندارند. برای مثال، بعد از گذشت ۳۰ سال هنوز همان بحث‌های روش‌شناختی مبتکران رویکرد نظریه مبنایی همچنان وجود دارند. با این حال همان‌طور که در جای دیگری هم اشاره کردم تنها منبع روش‌شناسی که در مطالعات مورد استفاده قرار می‌گیرد همان یک مقاله نوشته‌شده در سال ۱۹۶۷ است. در سال‌های اخیر هم پژوهش‌های قال، بندرشت، استراوس و کوربین به عنوان تنها منبع روش‌شناختی نظریه مبنایی در نظر گرفته می‌شوند و ظاهراً آثار دیگر پژوهشگران این عرصه مد نظر قرار نمی‌گیرند. علاوه بر این منابع لازم برای انجام نظریه مبنایی در حوزه‌های مختلفی مثل جامعه‌شناسی، پرستاری، آموزشی و روان‌شناسی توسعه پیدا کرده‌اند که خود باعث می‌شود فتنه منابع برای پژوهشگران حوزه مدیریت و سازمان سخت‌تر شود.

سوم، وقتی که ایده‌ها و رویکردها، یک حوزه در جای دیگری استفاده می‌شوند تغییر شکل می‌دهند و این امر در رویکرد نظریه مبنایی هم به چشم می‌خورد. همان‌گونه که در کتاب آورده‌ام به نظر می‌رسد بسیاری از پژوهشگران مدیریت و سازمان منطق و رویه‌های نظریه مبنایی را گرفتار و با منطق و شیوه‌های دیگر سبک‌های تحلیلی کیفی تلفیق و ادغام کرده‌اند. منطق و تجربه عملی آن به دلیل مواجهه با اهداف و موانع خاص شرایط یک تحقیق دچار نوعی شکاف شده و در عوض با سایر فرایندها ترکیب می‌شود. بی‌شک در مورد اعتبار علمی نظریه مبنایی که موجب درک حقیقت اجتماعی این نظریه می‌شود نوعی

کوتاهی و کم کاری صورت گرفته است.

به طور خلاصه می توان گفت با وجود اینکه در ظاهر رویکرد نظریه مبنایی به عنوان یک روش کیفی بسیار مورد توجه قرار گرفته اما بخش روش شناختی آن کاملاً نادیده انگاشته شده است. انگیزه اصلی من در نگارش این کتاب، احیا و روشن کردن رویکرد نظریه مبنایی در حوزه مطالعات مدیریت و سازمان است. پیش فرض من دانشجویان کارشناسی ارشد و بالاتر علاقه مند به مطالعه در حوزه رندگ مدیریت و سازمانی و افرادی است که می خواهند در زمینه رویکرد نظریه مبنایی بیشتر بدانند. اهداف خلاق و نظریه پرداز این رویکرد برای بسیاری از پژوهشگران آشنا با پژوهش های دانشگاهی تخصصی (دانشگاه های کسب و کار حتماً در این گروه بندی قرار می گیرند) که قویاً بر رویکرد منطقی- قیاسی مستخرج از ابزارهای تجزیه و تحلیل اکتفا نموده اند جذاب است. انتظار دارم این کتاب برای مشتاقان این بعد از پژوهش که دسترسی آنها به نظریه مبنایی محدود به نقل قول های موجود در کتاب بوده است، مثمر ثمر باشد. همچنین این کتاب برای کسانی مفید است که ممکن است تنها چند نمونه از بحث های روش شناختی این نظریه را مطالعه کرده اند، ولی به سبک جستجوی بیشتر نپرداخته اند. برای پژوهشگران باتجربه علاقه مند به رویکرد نظریه مبنایی که به روش های کیفی به طور عام و این سبک از پژوهش به طور خاص دسترسی کمتری دارند نیز این کتاب می تواند پرفایده باشد.

هدف بعدی کتاب، احیای رویکرد نظریه مبنایی، به خصوص، در پژوهش های کیفی حوزه مدیریت و سازمان خواهد بود. من این ایده را از

یکی از دانشجویان انسلم استراوس (یکی از بنیان‌گذاران این نظریه) که سوزان لی استار است گرفته‌ام. از نظر او مضمون اصلی اندیشه استراوس به تصویر کشیدن همه کارهایی است که ما برای حفظ حقیقت زندگی و کاری که به ما واگذار شده است انجام می‌دهیم. برای رسیدن به این هدف، بازبینی نظریه به دو شکل تفسیر شده است. اول، شرح جزئیات مکتب فکری و رویه‌های عملیاتی روش‌شناختی توسط مبدعان رویکرد، دانشجویان آنها و دانش‌آموختگان سایر رشته‌ها از جمله مطالعات مدیریت و سازمان طی ۳۰ سال گذشته. دوم، توصیف و بررسی کاربرد نظریه مبنایی در مطالعات مدیریت و سازمان طی همان دوره. موقعی که بحث پراکنده پیرامون منطق و رویه عملیاتی رویکرد نظریه مبنایی را از حوزه پژوهش‌های جامعه‌شناسی، پرستاری، آموزشی، روان‌شناسی و همچنین مدیریت و سایرین در اینجا جمع می‌کنیم می‌توانیم امیدوار باشیم که دسته‌بندی‌های بیشتری از رویکرد احیا می‌شود. همچنین امیدوارم که کارهای تحلیلی و شخصی که الزامات ساخت نظریه مبنایی است کاملاً روشن شود. در عین حال امیدوارم با توصیف نظریه مبنایی در مطالعات سازمان و مدیریت؛ شامل پدیده‌های مورد بررسی، تفسیر رویه‌های اجرایی در منطق رویکرد و دستاوردهای مکتوب ناشی از مطالعات نظریه مبنایی، فردیت و چالش‌های رویکرد در این حوزه به طور کامل مشخص شود.

سازماندهی فصل‌های کتاب

این کتاب در سه بخش تدوین شده است. بخش اول کتاب در نظر دارد به روشن کردن چند ویژگی مهم بستر سبک نظریه مبنایی به عنوان یک روش

کیفی پردازد. یکی از روش‌های شاخص محققان کیفی علاقه آنها به بررسی زمینه پژوهش است. ما اعتقاد داریم ادراک کامل یک پدیده بدون درک زمینه‌ای که موضوع پژوهش در آن روی داده امکان‌پذیر نیست. فصل ۱ با توضیح سیر تاریخی پژوهش‌های کیفی شروع می‌شود، در این فصل الگوهای متفاوت پژوهش که تحقیقات کیفی در آن کاربرد دارند توضیح داده می‌شود و رویکرد نظریه‌مبانی در آن جایگاه‌یابی می‌شود. این فصل به توضیح سایر پژوهش‌های کیفی که در تحقیقات، زمان و مدیریت با نظریه‌مبنایی همکاری می‌کنند، می‌پردازد. فصل ۲ با ادبیات دانشی بیشتر تأکید بر زمینه را ادامه می‌دهد. این فصل مکاتب فکر و سبک‌های آمریکایی و کنش متقابل نمادین که روشنگر رویکرد نظریه‌مبنایی هستند و زمینه اجتماعی که نظریه‌مبنایی در آن تبیین شده را معرفی می‌کند و بیوگرافی شخصی مبدعان این روش را تا حدودی باز می‌کند. بنابراین امیدوارم خوانندگان بتوانند با فهم درست از تاریخچه و قلمرو تحقیقات کیفی (و حیطه سازمان و مدیریت به طور ویژه) جایگاه کلی نظریه‌مبنایی را در آن مشخص کنند. به علاوه انتظار می‌رود که خوانندگان ادراک خوبی را از رابطه میان هویت سبک نظریه‌مبنایی و ویژگی‌های تاریخی و زمینه‌سازی آن کسب کنند.

بخش دوم به خود رویکرد پژوهشی می‌پردازد. قبل از اینکه به تشریح جریات عملیاتی رویکرد پردازد، در فصل ۳ ویژگی‌های متمایز رویکرد را عنوان و برخی از دستاوردهای ساخت نظریه‌مبنایی را که هدف ما رسیدن به آنهاست، مشخص می‌کند. همچنین اصطلاحات زبانی را که هنگام صحبت درباره این

نظریات مورد استفاده قرار می‌گیرند به خوانندگان معرفی می‌کند. فصل ۴ بر منطق رویکرد و رویه‌های عملیاتی اصلی که ابتدا تبیین شده بود تأکید دارد. در این فصل فرایندهای تخصیص معنا به داده‌های کیفی و نمونه‌گیری داده‌ها تشریح می‌شود. فصل ۵، بخش دوم را با ترسیم توسعه رویه‌های تحلیلی در نظریه‌مبنایی که طی ۳۰ سال شکل گرفته‌اند (شامل اختلاف عقیده ایجادشده بین مبدعان رویکرد) و بررسی بعضی فشارهای شخصی که محققان هنگام اجرای این رویکرد پژوهشی با آن روبرو می‌شوند به پایان می‌برد. امیدوارم خوانندگان این بخش به یک ادراک کلی از رویه‌های نظریه‌مبنایی دست یابند. البته همان‌طور است بدانیم که این ادراک بدون داشتن تجربه پژوهشی ارزش چندانی ندارد. پژوهشگرانی که می‌خواهند مطالعات نظریه‌مبنایی خودشان را شروع کنند باید از طریق رویه‌هایی که با استفاده از تجربه‌های خود آنها لمس شده در روح کلمات پدید آیند. همچنین انتظار من از خوانندگان آن است که با جستجو و بررسی دقیق مباحث روش شناختی فراوانی که در منابع ذکر شده ادراک و فهم خود را از این رویکرد عمیق‌تر سازند.

بخش سوم با تشریح چگونگی تفسیر، پذیرش، چگونگی اقتباس و سازگاری رویکرد نظریه‌مبنایی به روشنگری آن در قلمرو مطالعات مدیریت می‌پردازد. ویژگی‌های خاص ساخت‌گرایی نظریه‌مبنایی که آن را برای مطالعات قلمرو مدیریت مناسب می‌سازد در فصل ۶ توضیح داده می‌شود. همچنین این فصل توضیح می‌دهد که چگونه نظریه‌مبنایی در مطالعات سازمان و مدیریت مورد اقتباس قرار گرفته و جزئیات چگونگی سازگاری پژوهش‌های مدیریتی

با آن، شامل رویه‌های جدید و هدایت مکاتب فکری به سمت رویکرد نظریه‌مبنایی ارائه می‌شود. انواع تئوری‌هایی که از سوی پژوهشگران سازمان و مدیریت توسعه یافته بیان می‌شود و فصل ۶ را با بررسی محدودیت‌های احتمالی که ممکن است در رویه‌های نظریه‌مبنایی مطالعات سازمان‌های شرکتی و مدیریت بخشد، به پایان می‌برد. فصل ۷ از دستاوردهای پژوهشی مطالعات سازمان و مدیریت که با رویکرد نظریه‌مبنایی شکل گرفته مثال‌هایی می‌آورد. در اینجا کتاب توجه ویژه به مهارت‌های مقاله‌نویسی نظریه‌مبنایی در مجلات معتبر دارد. این فصل به توضیح ماهیت نظریات مبنایی در مطالعات سازمان و مدیریت پرداخته و ارائه می‌کند چگونه در قالب متنی قرار می‌گیرد؛ مثال‌هایی می‌آورد. امیدوارم خوانندگان از بخش سه، مفهوم فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از این سبک پژوهشی را درک کرده و دست و تنوع کارهای منتشرشده در این بخش الهام‌بخش آنها باشد.